

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

Bakalářská práce

Martina Lakomá

Vývoj Heavy metalu se zaměřením na ženské interprety

Olomouc 2018

Vedoucí práce: Mgr. Filip T. Krejčí, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vývoj Heavy metalu se zaměřením na ženské interprety“ vypracovala samostatně, s použitím uvedené literatury a zdrojů.

V Prosenicích dne 11. 4. 2018

.....

Podpis autora práce

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala všem, kteří mi pomáhali s realizací mé bakalářské práce. Především mému vedoucímu práce Mgr. Filipu T. Krejčímu, Ph.D. za jeho ochotu a cenné rady. Velký dík také patří mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali a inspirovali jak po dobu psaní práce, tak po celý čas mého studia.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vývojem hudebního žánru zvaného heavy metal. Celkově je rozdělena do čtyř částí, jejíž první část osvětluje pojem metal a metalovou subkulturu. Následující text zpracovává nejen jeho první projevy, ale i důležité milníky v čele s Black Sabbath, které metal formovaly. Chronologicky sestavuje obraz jeho zrodu a postupného rozvoje v další nekonečné množství subžánrů. Tyto odnože jsou nastíněny jak jejich charakteristikami, tak nejvýznamnějšími zástupci. Práce je do určité míry zaměřena i na vliv žen v tomto stylu. Proto se snaží nalézt stopy hudebnic či čistě ženských hudebních skupin v daných subžánrech, a na konci pátrání shrnout zjištěné poznatky.

Klíčová slova

pojem heavy metal, subkultura, vývoj, Black Sabbath, metalové subžánry, ženy v metalu

Abstract

The bachelor thesis is concerned with the development of the musical genre called “heavy metal“. It comprises four parts. The first chapter defines the terms – metal and metal subculture. The following text elaborates not only the manifestations but also important milestones forming this genre with Black Sabbath in the lead. Chronologically, the thesis builds the complex picture of heavy metal from the point of its birth to its further progression into endless amount of subgenres. These new styles are characterized by their typical features as well as their main representatives. The thesis is to a certain degree also focused on women’s influence within this style and attempts to trace imprints of women musicians or purely women bands in particular subgenres. Facts discovered in this search are summarized in the final part.

Keywords

heavy metal, subculture, development, Black Sabbath, metal subgenres, women in metal

Obsah

Úvod	7
1. Heavy metal a jeho počátky	9
1.1. Určení pojmu Heavy metal.....	9
1.1.1. Heavy metalová subkultura	10
1.1.2. PMCR a další konflikty se společnostmi.....	10
1.2. Kořeny Heavy metalu.....	11
1.2.1. Hudba jako obraz společnosti 50. a 60. let.....	11
1.2.2. Konec 60. let.....	12
1.2.3. Punková vlna	13
2. Black Sabbath.....	15
2.1. Birmingham kolébkou legendy	15
2.2. Cesta ke společným skladbám.....	15
2.3. Inspirace nejen hudbou.....	16
2.3.1. Hudební vzory	16
2.3.2. Osobitost riffů.....	17
2.3.3. Image a texty	17
2.4. S prvním albem k výšinám	18
2.5. Následující léta	19
2.5.1. Od „Paranoid“ k „Never Say Die!“	19
2.5.2. Od „Heaven and Hell“ ke znovu setkání s Ozzym.....	20
3. Vývoj samotných metalových subžánrů.....	22
3.1. Heavy metal.....	22
3.1.1. NWOBHM	23
3.1.2. Ženy v heavy metalu	23
3.1.3. Experimental metal: Progressive a avant-garde	24
3.2. Glam metal	24

3.3. Speed metal	25
3.4. Power metal	26
3.4.1. Neo-classic metal.....	27
3.5. Thrash metal	27
3.5.1. Groove metal	28
3.6. Black metal	29
3.7. White metal	30
3.8. Death metal.....	30
3.8.1. Metalcore	31
3.9. Doom metal	31
3.9.1. Gothic metal	32
3.10. Folk metal	32
3.11. Symphonic metal	33
3.12. Další nepřeborné množství odnoží	34
3.12.1. Industrial metal	34
3.12.2. Nu metal	34
3.12.3. Kawaii metal.....	35
3.12.4. Závěrečné zhodnocení	35
4. Ženský element v metalu	36
4.1. Vydobytí si místa na metalové scéně	36
4. 2. Metalová hudba s přihlédnutím k českému prostředí.....	37
4. 3. Ženský hudební prvek v metalu na území Slovenska	38
Závěr.....	40
Použité zdroje	42

Úvod

Hudba „těžkého kovu“ se stala po čas své existence objektem jak chvály, tak nenávisti. Mnohdy ji provází nepochopení a opovržení jejími odpůrci, které kontrastuje se zapáleností a někdy až s fanatickou oddaností skalních fanoušků. Když v roce 1970 vzniklo první album britských Black Sabbath, nikdo v té době ještě nemohl tušit, že se během několika dalších pár let rocková scéna otřese v základech. Z prvků rocku, blues, punku, ale i z inspirace klasickou hudbou a dalšími hudebními žánry se zrodí úplně nový styl, jež se stane milovaným ale mnohdy i nenáviděným. Od té doby uplynulo několik desetiletí a metal po tu dobu prošel nesčetnými proměnami. Ovlivnil řadu hudebníků a připoutal k sobě masu fanoušků z celého světa. Občas se musel bránit proti lidem, kteří v jeho zvuku a textech nenašli zalíbení. Na druhou stranu se určité metalové odnože nechovaly k určitým náboženským skupinám zrovna přátelsky. I přes svou charakteristickou černou barvu metal hýří všemi barvami právě kvůli své hudební různorodosti.

Heavy metal se v určitém životním období stal jak pro mnohé fanoušky, tak i pro mě zásadním zdrojem inspirace. Hudebním, životním a v současné době i studijním. Od svých třinácti let jsem s touto hudbou plně ztotožněna. A i díky tomu, že nyní mohu zpracovávat metalové téma, se snad můj vztah k ní ještě více prohloubí. Souvislosti lze najít i v tom, že je práce zaměřena na ženské interprety. Sama jsem totiž bubenicí v jednom čistě dívčím seskupení. Konkrétně Kiss Moravian Girls, což je revivalová skupina hrající skladby od amerických hard/glam rockerů Kiss. Díky koncertování se skupinou se často dostávám do prostředí plného surového maskulinního metalu, ale podařilo se nám zúčastnit se i festivalu, kde jsme hrály jen ve společnosti takzvaných all-female bands. Právě tyto zkušenosti mě přivedly k myšlence sepsat práci, která bude pojednávat nejen o vývoji metalu, ale zaměří se i na ženské metalové hudebnice. A i když se může na první pohled zdát, že se jedná o styl vyhrazený pouze pro pány a ženy jsou jen jakousi ozdobou jednotlivých skupin, tak se budu snažit čtenáře přesvědčit o opaku. Postupným zkoumáním problematiky osvětlovat, kam až sahá role ženy v metalu.

Hlavním cílem se pro mě stalo sepsat práci monitorující celý vývoj metalové scény od jejích předchůdců, zrodu a dalších zásadních zlomů, až po současnou situaci. Tudíž se budu věnovat nejprve obecně hudební situaci od 50. až po konec 60. let. Z důležitých milníků uvedu hnutí hippies, punkovou vlnu a celá kapitola představí příběh Black Sabbath. Zpracován bude též vznik a postupný vývoj v subžánry i s jejich nejzásadnějšími interprety. Důležité totiž není pouze prozkoumat jednotlivé odnože, ale dokázat metalovou hudbu a subkulturu

charakterizovat a pochopit jako celek. Práce bude specifická i svým zaměřením na metalovou hudbu v podání žen. Toto téma je doposud zpracováno jen velmi málo.

I přes prvotní obavu z nedostatku literatury a dalších zdrojů pro vypracování práce, mnou nalezené knihy, dokumentární filmy a články mě přesvědčily o tom, že se metaloví hudební kritici a také jeho příznivci snaží zachytit co nejvíce z jejich oblíbeného hudebního světa. Z uvedeného vyplývá, že mohu plně využít kompilační metodu a postupně tak sesbírat informace k této bakalářské práci. Proto bude jedním z dalších cílů to, sepsat všechny důležité fakta tak, aby se dala práce použít jako zdroj reliabilních poznatků. Kvůli špatné dostupnosti zdrojů z oblasti ženského metalu je ale situace pro zaměření práce o něco složitější.

Věřím, že moje bakalářská práce bude natolik obsáhlá, aby mohla posloužit k nabytí mnoha cenných informací o heavy metalové hudbě a podnítit další studenty či nadšence k pohlédnutí na jejich oblíbený hudební žánr i v jiném, pro ně neprozkoumaném úhlu.

1. Heavy metal a jeho počátky

Určit s přesností, v jakém období lze spatřit počátek heavy metalu a kdo se nejvíce přičinil o její zrod, je velice těžký úkol. Dohady o těchto otázkách panují od prvních náznaků metalu až do současnosti. Spory se vedou nejen o původu této hudby, ale také o jejím názvu. Příští řádky textu se pokusí nalézt odpovědi na tyto otázky. Nejprve se ale musí začít od základu, a to definováním samotného pojmu heavy metal.

1.1. Určení pojmu Heavy metal

„Co se Heavy Metalu týče, jdou kompromisy stranou. Jeho mocné kytarové riffy a uřvané vokály můžete buď milovat nebo nenávidět. Tento nejhlasitější, nejagresivnější žánr hudby je už svou podstatou podvratný.“¹

Slovní spojení heavy metal znamená v překladu z anglického jazyka těžký kov. Jedná se o pojem snoubící v sobě více významů. Těžký kov je v oboru chemie látkou, která má vysokou hustotu. Mluvíme například o železe, olovu či rtuti. V historii tento pojem figuroval také jako označení palebné síly. Hudebně jde kromě pojmenování pocitu i o hudební žánr charakteristický jak zkreslenými kytarami, hutným rytmem bicích a živelným zpěvem, tak i svou až teatrální image s kombinací textů, které se dotýkají méně zhudebňovaných témat strachu, smrti, války či naopak nikdy nekončící prohýřené noci. V užším slova smyslu se jedná o jakýsi první stupeň tohoto undergroundového žánru. Pomyslný start hudby, která byla, je a také vždy chtěla být odlišná. Informace o tom, kdy poprvé zazněla slova o heavy metalu se různí. Hudební kritik Lester Bangs je použil v souvislosti s okultistickými Black Sabbath², ale ještě před tím se tento pojem údajně objevil v článku New York Times, který pojednával o hudbě Jimiho Hendrixe³.

---

¹ GROW, Kory a Michael TILIÁN, HEJNÝ, Petr, ed. *Heavy metal: Od hard rocku až po extrémní metal*. Praha: Slovart, 2012, s. 8

² CHRISTIE, Ian a Lenka FENCLOVÁ. *Ďáblův hlas – Heavy metal: kompletní historie pro znalce*. 2. vyd. V českém jazyce. Praha: BB/art, 2010, s. 20

³ HRABALIK, Petr. *Bigbit – Internetová encyklopedie rocku: Jak to vlastně s tím heavy metalem je?* Česká televize [online]. c1996-2018 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specially/bigbit/clanky/104-jak-to-vlastne-s-tim-heavy-metalem-je/>

1.1.1. Heavy metalová subkultura

V předchozí podkapitole bylo nastíněno, co je to pojem heavy metal a v jakých rovinách je tato hudba nejčastěji vnímána. Když se ale odkloníme od čistě hudební stránky, nalezneme také neméně důležitou součást metalu, a tou je jeho vlastní subkultura. Ta se vyvíjí společně se svou hudbou a je její neoddelitelnou součástí. Navzájem se tyto dvě složky ovlivňují a doplňují. Heavy metal se nikdy nesnažil být hudbou mas, i když tomu ne vždycky všechno nasvědčovalo. Při svém zrodu nadchnul svou přímočarostí a novátorstvím velký počet mladých lidí, kteří již nechtěli přikyvovat zajetým stereotypům. Svým postojem k heavy metalu určovali i svůj pohled na společnost. Ta povětšinou reagovala opovržením, až nenávistí k nové hudbě, která „kazila“ mládež. To ale v historickém kontextu nebylo žádnou novinkou. Nové hudební styly a novátorští umělci byli v jakémkoliv historickém období označováni staršími generacemi jako zkažení a pro budoucí vývoj nepoužitelní. Příkladem může být rock and roll v čele se svým králem Elvisem Presleym. Proto se i heavy metal, jakožto „satanovo dílo“ v očích rodičů a prarodičů, musel začít bránit předsudkům společnosti, a to dokonce i soudní cestou.

1.1.2. PMCR a další konflikty se společností

V roce 1985 se vzdor amerických rodičů proti nemorální hudbě zformoval do PMCR (Parents' Music Resource Center), které vedla manželka pozdějšího viceprezidenta, Tipper Gore. Nejen od rodičů, ale i na soudech padaly názory, že metalová hudba působí na mládež až destruktivně. Hudba je brutální a texty nabádají k sebevraždám a podobnému nežádoucímu chování. Proti tomu se ale většina metalových skupin ohradila.

„Jak říkal Rob (Judas Priest): „Kdybychom dokázali lidi ovládat, našeptali bychom jim: Kup si deset kopií!“. A ne že bychom zmanipulovali kupující fanoušky, aby se zamordovali.“⁴

Díky této organizaci a jí podobným, se uskutečnily i soudy proti heavy metalovým skupinám v souvislosti s vlivem na mládež. Skupiny jako Judas Priest či Twisted Sister na těchto trestních řízeních obhajovaly nejen svou tvorbu, ale i celý heavy metal. I když si PMCR vytyčila za svůj cíl kompletně cenzurovat celý metalový žánr, v konečném důsledku se jí podařilo vydobýt si pouze jakési nálepky na přebalech alb, které předem varovaly posluchače před nevhodným obsahem pro mládež. Nebylo však výjimkou, že se hromadně pálily metalové desky a plakáty s interprety. Ani nábožensky orientovaným lidem pochopitelně tato zhýralá hudba nevyhovovala. Právě kvůli obráceným křížům, spoře oděným dívkám či krvelačným bestiím

---

⁴ *Heavy Metal: Tvrdší než život* [Heavy Metal: Louder Than Life] [dokumentární film]. Režie Dick Carruthers. Velká Británie, 2006. čas 38:03

na přebalech, které měly primárně jen upoutat pozornost a dokreslit povahu této hudby, se pro ně stal metal nepřijatelným.

Tyto skutečnosti paradoxně undergroundovému proudu spíše více pomohly, než uškodily. Fanoušci s dlouhými vlasy, v černém oblečení s logy svých hudebních idolů, s džínovými či koženými vestami a nášivkami se po těchto událostech jako kdyby semkli a dávali okolí jasně najevo, že svou hudbu si vzít nedají. Začali své názory vzájemně propojovat a sdílet především na metalových koncertech a čím dál tím rozšířenějších festivalech, které se postupem času staly i jakousi oslavou existence dané subkultury. Zmíněné rysy si i přes odlišnosti v oblíbě subžánrů metalová subkultura zachovala v jisté míře dodnes. I když je vidno, že se tyto charakteristiky vyvíjejí a postupně mění. Téma heavy metalové subkultury je ale mnohem více obsáhlé, a bez pochyb by vydalo na další pojednání. Hlavním úkolem je však zachytit hudební vývoj, a tak bude následovat návrat k samotným počátkům hudby, která se stala opěvovanou a současně i zatracovanou.

1.2. Kořeny Heavy metalu

Chce-li člověk mluvit o předcích metalu, lze se s jistotou zmínit o hard rockových formacích jako Deep Purple, trio Blue Cheer, The Who, s okultismem koketující Led Zeppelin, či Steppenwolf. Právě zmíněným Steppenwolf se přičítá zásluha na názvu hudebního žánru, neboť se toto slovní spojení objevilo v jejich písni z roku 1968 „Born to Be wild“. To všechno jsou bezpochyby legendy hard rockové hudby, pod jejichž taktovkou byl jak hard rock, blues rock a další směry rocku formovány. Mohly by být označeny za jakési „pradědy“ a předky heavy metalu. Jejich tvorba už se blíží surovosti a jakési nespoutanosti metalu, ale stále inklinuje více k rocku. V současnosti se většina badatelů zabývajících touto hudbou přiklání k názoru, že první skupinou, která ve své tvorbě zplodila „duši“ heavy metalu, byli britští Black Sabbath. Těmto legendám však předcházely hvězdy hlavně z 60. let, z řad rock and rollu, rocku a později již zmíněného hard rocku.

1.2.1. Hudba jako obraz společnosti 50. a 60. let

Tak jako každá historická událost musí mít nejprve své příčiny, hybatele a specifickou společenskou situaci, tak i heavy metal sám vzešel z velice specifické situace ve společnosti. Padesátá a šedesátá léta 20. století, hlavně v USA, byla obdobím určitého uvolňování. V kontextu poválečného období po 2. světové válce a následně v době studené války, se lidé chtěli oprostít od tíživých životních situací. Chtěli se začít bavit a užívat si svých pomíjivých životů. To se projevilo hlavně v oblasti kultury. Lidé toužili po svobodě, chtěli svobodně

prezentovat své názory a odmítali válku. Z myšlenek lásky a míru vzniklo v 60. letech na území USA hnutí hippies, reagující na válku ve Vietnamu. Již zmiňované ideje vyznávalo s naprostým přesvědčením a snažilo se je šířit dál. Ve snaze uniknout z politického patosu a žít ve světě míru a nekonečné lásky, ubírali se tito mladí lidé ke drogám a různým halucinogenním látkám.

„Subkultura hippies měla spíše charakter citové „revoluce“. Hlásala, že vztahy mezi lidmi mají být založeny na zásadě rovnosti, upřímnosti a bratrské lásky. Hippies zavrhnuli materiální a prestižní hodnoty, které jim nabízela americká společnost, tíhli ke ghettové společnosti z filosofických pohnutek.“⁵

Šedesátá léta byla obdobím nejen hippies, ale také vrcholným obdobím rock and rollu. Vždyť nebylo člověka (na západě), který by neznal jména jako Chuck Berry, Jerry Lee Lewis, Bill Haley anebo Elvis Presley. Nemůže se ale mluvit pouze o mužských zástupcích. Za průkopnici ženského rock and rollu či rockabilly můžeme považovat Wandu Jackson nebo Lorrie Collins, která byla součástí The Collins Kids. Hudební dění na území USA mělo svůj dozvuk i v Evropě. Konkrétně v Británii se začala probouzet nadějná seskupení, později nazývaná jako Britská invaze. Jejím vrcholem byli The Beatles z Liverpoolu, kteří se snažili o nový zvuk, novou energii. Jejich počáteční tvorba vycházela hlavně z rock and rollu, se kterým se mísily další hudební žánry. Rock and roll se začal vyvíjet směrem k surovějšímu rocku. Ten se pak rozbíhal do různých svých fází, jako například surf rock, psychedelic rock, classical rock, art rock, pomp rock, glitter rock až hard rock. Po „slunečných letech“ plných optimismu v hnutích za mír, a po období velkých hudebních hvězd se však konec 60. let stal v hudbě spíše smutečným obřadem.

1.2.2. Konec 60. let

Skupina The Beatles se po vydání poslední společné studiové desky „Abbey Road“ v roce 1969 rozpadla, což byla pro hudební svět velká rána. Přesněji řečeno se tak stalo až po vydání - „Let It Be“ v roce 1970, nahrána však byla o rok dříve ještě před „Abbey Road“. Hippies se začali utápět ve vlně skepse. A aby toho nebylo málo, přicházeli i o své hudební ikony. Blues-rocková zpěvačka Janis Joplin, která se jako mnozí jiní v té době řídila heslem „Sex, drogy a rock and roll“, zemřela na předávkování drogami v roce 1970, ve věku 27 let. Číslo 27 se stalo symbolickým, neboť v tomto věku zemřela spousta hudebních person z tohoto období. Ve stejném roce, a i ve stejném věku zemřel kytarový mág Jimi Hendrix. Svůj hudební talent

---

⁵ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, s. 117

a jedinečnost využíval v syntézách blues s elektrickou kytarou. Stal se ikonou ve hraní na elektrickou kytaru a zároveň stvořitelem rocku. V roce 1969 si ještě stihl zahrát stejně jako Janis Joplin či Carlos Santana na Woodstocku, legendárním festivalu ve Spojených státech amerických. Předávkování amfetaminem a pozdější udušení zvrátky bylo příčinou jeho smrti. Zanechal po sobě obrovský odkaz v podobě nových technik hry na kytaru a neopakovatelných živých hudebních nahrávek. Navíc se jeho hit „Purple Haze“ z roku 1967 stal pro mnohé jednou z prvních metalových nahrávek vůbec.⁶ Třetí hudební osobnost spojená s osudným číslem 27 je zpěvák kapely The Doors, Jim Morrison. Jim zemřel až v roce 1971, ale jeho ovlivnění mas posluchačů v 60. letech je také nesporné. V rockově laděné hudbě The Doors, uplatňoval i své originální básnické nadání. Zemřel v Pařížském bytě, údajně na zástavu srdce.

Ztráta ideálů „love generation“, která byla vyčerpaná a frustrovaná, vedla k útěku z měst, pryč od zhacené vize.⁷ Dále smrt hudebních ikon a také protesty studentů pro feministická hnutí, proti současnému vedením univerzit, rasismu, a hlavně proti válce ve Vietnamu. To byly hlavní prvky západní společnosti, které daly nezáměrně vzniknout heavy metalu. Hippies však nebyli jediní, kdo zanechali v 60. letech hluboké stopy. Rocková scéna začala postupně sílit a stoupající hvězdy jako Rolling Stones, The Kinks či The Who si na nepřízeň fanoušků nemohly stěžovat.

1.2.3. Punková vlna

I přes to, že v 60. letech ještě nelze mluvit o punku jako takovém, tak zde hledáme jeho kořeny. Nejprve jako punk-rock byli označováni takzvaní rockoví uličníci. Jednalo se o rockové skupiny, které měly ve svém repertoáru tu nejjednodušší a nejpřímočařejší tvorbu.⁸ Takovýto zvuk přicházel jak z Ameriky (New York), tak následně i z Anglie (Londýn) a Austrálie. Z žánru, který byl mnohdy označován jako pouhý pubertální výlev, se ale postupem času stalo zrcadlo společnosti. Hudebníci se snažili odkrýt realitu, jež předchází hnutí chtělo změnit v mír a lásku. Nejenom tuto pravdu odkrýt, ale podat ji v co nejsurovějším provedení. Současně zde fungovalo generační propojení mezi muzikanty, posluchači a jejich ztrátou životních vyhlídek, ideálů. Mezi průkopníky punk-rocku let 60. lze řadit newyorské The Velvet Underground

---

⁶ OBRECHT, Jas, ed. *Masters of Heavy Metal*. New York: Quill/A Guitar Player Book, 1984, s. 8

⁷ CHRISTIE, Ian a Lenka FENCLOVÁ. *Ďáblův hlas – Heavy metal: kompletní historie pro znalce*. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2010, s. 20

⁸ DORUŽKA, Lubomír a Petr DORUŽKA. *Panorama populární hudby 1918/1978: aneb Nevšední písničkáři všedních dní*. Praha: Mladá fronta, 1981, Máj, 371, s. 179

a mezi „kmotry“ Iggyho Poppa s The Stooges. Až v průběhu 70. let vykryštovala žánrová existence punku a s ní se rozzářily i americké hvězdy The Ramones nebo angličtí Sex Pistols, The Clash a The Damned. V hudbě, která neznala hranic se promítaly výpovědi hudebníků bez limitů. Na punk následně reagovala různá hudební seskupení. V metalovém kontextu to byla konkrétně Nová vlna britského heavy metalu a další postupně následovaly.

2. Black Sabbath

Označit jednu jedinou hudební skupinu jako tu, která zformovala celý jeden hudební žánr je velice obtížné. Delší bádání vede často ke zjištění, že i nemožné. Názory různých hudebních kritiků na toto téma se totiž velmi často liší a někteří se označování jednoho interpreta vyhýbají. Značná názorová roztržitost panuje i mezi samotnými metalovými hudebníky, kteří se mnohdy na jedné skupině neshodnou.⁹ Je však reálné najít konkrétní skupinu, která se postupem času stala v určitém okamžiku, mezi nepřeborným množstvím dalších hudebních celků natolik dominantní a charakteristickou, že by bylo naopak chybné ji neoznačit alespoň za důležitý milník v přechodu z hard rocku do rozbouřených vod heavy metalu. A tímto milníkem se stala v očích většiny hudebních kritiků a fanoušků legendami opředená sestava Black Sabbath. Proto se další řádky podkapitol budou pokoušet přiblížit její začátky, tvorbu, inspiraci ale i karierní vzestupy a pády.

2.1. Birmingham kolébkou legendy

Skupina Black Sabbath se zformovala v roce 1968. Jejím domovem se stalo anglické město Birmingham. I když od druhé světové války uběhlo více než 20 let, stále zde byly viditelné stopy po bombardování německou leteckou armádou. Lidé byli zaměstnáváni ve zdejších továrnách, a i podle toho vypadalo prostředí, ve kterém vyrůstala mladá generace. Ne všichni mladí lidé byli smíření se svým osudem, odehrávajícím se z většiny v pracovním procesu továren, bez vidiny lepších zítřků. Mládež se snažila odklonit od obrazu svých těžce pracujících, a ne mnoho vydělávajících rodičů. Způsoby vymanění se byly různé. Avšak verze produkování vlastní hudby přinášela nejen naději, že se muzikanti mohou dostat za hranice Birminghamu a možná i Anglie, ale také že mohou sdílet své emoce a pocity ze své životní situace. Touto cestou se vydali i čtyři mladíci, jež se dostali mnohem dál než za hranice Anglie.

2.2. Cesta ke společným skladbám

Jak již bylo zmíněno, skupina se dala dohromady v roce 1968. V jednom roce stihla vystřídat několik názvů a hráčských obsazení. Její první název byl The Polka Tulk Blues Band. Kromě standardních rockových nástrojů, zde byl zastoupen dokonce i saxofon. Vlivem muzikantského vývoje a životních událostí se skupina přejmenovala v tom samém roce na Earth. Současně i zredukovala počet svých členů. Pojmenování Earth už však používala jiná skupina, a tak se jméno opět změnilo, tentokrát na název Black Sabbath, podle stejnojmenného hororu

---

⁹ *Metal: A Headbanger's Journey* [dokumentární film]. Režie Sam Dunn, Scot McFadyen. Kanada, 2005, čas 7:00

a také písně, která se objevila na prvním albu z roku 1970. Kultovní sestava Black Sabbath se ustálila v počtu čtyř členů. Konkrétně zpěvák John Michael Osbourne (Ozzy), kytarista Tony Iommi, baskytarista Terenc „Geezer“ Butler a bubeník Bill Ward.¹⁰ Žádný z jmenovaných se před účinkováním v Black Sabbath nevěnoval muzice v rámci nějaké hudební školy. Než se ale členové takto sešli, všichni si před tím vyzkoušeli účinkování v jiných hudebních celcích.

Nejvíce zkušeným se do té doby stal Tony Iommi, který si zahrál v méně či více významných tělesech jako The Rockin' Chevrolets, The Rest a v kapele Mythology, kde se k němu přidal budoucí bubeník Black Sabbath Bill Ward. Po rozpadu skupiny Rare Breed v roce 1968, kde účinkoval Ozzy Osbourne spolu s Butlerem, následně vzniklo muzikantské pouto těchto čtyřech hudebníků a byla založena nová skupina The Polka Tulk Blues Band. Krátce se také Iommi objevil v Jethro Tull, což bylo spíše v mezičasovém období, po kterém se ze skupiny Earth stala Black Sabbath.

2.3. Inspirace nejen hudbou

Na každou hudební skupinu a muzikálního člověka, který se nebojí vyjádřit své pocity pomocí hudby, působí různé vlivy. Některé dokáží skupinu buď formovat a posouvat dál ve vývoji nebo také omezit, a nakonec i rozložit. Někdy se může inspirace stát pomyslným hřebíkem do rakve, pokud s ní skupina nedokáže pracovat a rozvíjet ji. Většina lidí totiž ráda objevuje nové a neprobádané věci. Pokud skupina přijde s něčím, co už tu bylo, je pravděpodobné, že skončí jen jako řadový interpret z mnoha. To však není případem tohoto uskupení, které využilo snad každé situace, aby svou tvorbu obohatilo něčím neotřelým.

2.3.1. Hudební vzory

V předchozím textu zaznělo, že se jednalo o skupinu v určitém čase natolik dominantní a charakteristickou, že se stala jedním z nejdůležitějších milníků hard rocku a heavy metalu. Jejich dominance a originalita byla znát z hudby, témat v textech i image. Hudebně měli Black Sabbath inspiraci v mnoha seskupeních jako Yardbirds, Ten Years After, Bluesbreakers, Cream, či The Beatles a Led Zeppelin. Určit s přesností, jaký styl Black Sabbath ve svých začátcích hráli je složitější. Jejich hudba v sobě mísila prvky hard rocku s blues, až přes psychedelický rock. Každý z členů byl ovlivněn něčím jiným a každý měl osobitý způsob hry. Bill Ward byl ovlivněn především jazzem a soulem. Z kytaristy Geezera se stal po rozpravě

---

¹⁰ Black Sabbath: history. *Black Sabbath* [online]. Texas: BubbleUp, LLC., 2012 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <http://www.blacksabbath.com/history.html>

s Iommim baskytarista, pro kterého byly největší inspirací kapela Cream. Ozzy Osbourne byl zase očarován The Beatles a ani Tony Iommi si nenechal své inspirace vzít. Především tedy blues anebo instrumentálním rock v podání The Shadows.

2.3.2. Osobitost riffů

Tvorba spolupracujících hudebníků všeobecně je tedy jakási syntéza všech členů a jejich hudebního cítění. Osobitost této skupiny byla dána rytmickou linkou bicích a basy, až dekadentním projevem Ozzyho a především kytarovými riffy Tonyho. Démoničnost jeho riffů vznikla v podstatě jako následek nehody. Když jako mladík pracoval v továrně, stalo se mu, že si na jednom z přístrojů amputoval dva články prstů na pravé ruce. Mohlo by se zdát, že jeho kariéra kytaristy právě skončila. Iommi si však místo hledání nového koníčku našel jemu vyhovující techniku hry na kytaru. Stal se levorukým kytaristou a podladil si struny, což mělo samozřejmě vliv na zbytek hudebních nástrojů. Zásadní také bylo, že Tony začal nosit malé plastové náprstky, aby se tak vyrovnaly rozdíly mezi prsty.¹¹ Musel si na tyto násady postupně začít zvykat. Ale díky častému cvičení a stálému prohlubování si své techniky, dovedl své riffy k jedinečné charakteristice a zvuku, který je pro Black Sabbath tak určující.

2.3.3. Image a texty

Pokud se chce jakákoliv hudební skupina stát výjimečnou a nepřehlédnutelnou, mnohdy vsadí na neotřelé texty a hlavně vzhled. V dnešní době se nejen metalové skupiny, ale i popové hvězdy snaží zaujmou všelijakými bizarními obleky a efekty. Z koncertu se postupem času stala „cirkusová show“. Doba Black Sabbath byla proti té současné o dost konzervativnější. Ale i tak na sebe birminghamští mladíci strhávali pozornosti více než dost. Ledabylost outfitů doplňovaly u všech členů dlouhé vlasy, které se již předtím staly symbolem hippies. Byly tedy oblíbené i lidmi, kteří tak chtěli vyjádřit svou revoltu a nesouhlas například s politikou.

To, co bylo na Black Sabbath asi nejbizarnější, byly texty a atmosféra skladeb. Nepojednávaly totiž o sladkých motivech lásky a neutuchajícím míru, ale o démonech, přízracích či válce. Důvodů k tomuto směřování měla skupina několik. Témata války používala ne proto, aby se zalíbila fanouškům všeho armádního, ale aby tak vyjádřila svůj nesouhlas s vedením válek. Sám Geezer v dokumentu *Heavy metal: Tvrdší než život* uvádí, že jím otextovaná skladba *War Pigs* měla především zrcadlit obavy členů kapely z toho, že budou povoláni do války

---

¹¹ OBRECHT, Jas, ed. *Masters of Heavy Metal*. New York: Quill/A Guitar Player Book, 1984, s. 68

ve Vietnamu.¹² Přízraky a démony využila kapela pro svou celkovou image v podstatě náhodně. Ovlivnila tím ale mnohé další generace. Nápad se zrodil při obvyklé zkoušce. Zkušebna Black Sabbath totiž sousedila s tamním kinem, kde se promítaly kromě jiného i horory. „Proč vlastně chodí lidé do kina na horory, aby se báli, a ještě si za to zaplatí?“ Ve zkušebně tak od Iommiho padla myšlenka, že by mohli zkusit zhudebňovat démonická témata. Přispěl k tomu mimo jiné i údajný zážitek Geezera, který měl spatřit přízrak. Ten jej měl varovat před černou magií, která se ukrývala v knize, kterou zrovna četl. Satanským okultismem posedlý Butler se stal posléze autorem většiny textů. Sabbath sice nebyli jedinými, kteří se tématem zabývali (The Doors, Led Zeppelin, Coven), ale v takové míře se hrát s temnotou objevovaly snad jen zde.

2.4. S prvním albem k výšinám

Než se mladíci dostali do nahrávacího studia, museli projít zkouškami, které mnohdy nebyly lehké. Zatímco v rodném Birminghamu si stihli už jako The Polka Tulk Blues Band a Earth udělat jakousi fanouškovskou základnu, při cestách mimo Velkou Británii museli bojovat o přízeň diváků každý večer. Například týdenní turné v německém Hamburku, kolébce kariéry britských rockových skupin, se zvrhlo v každovečerní hraní pro skupinky štamgastů, kteří se začali bouřit při každé pauze mezi skladbami.¹³ Nebylo to kvůli tomu, že by snad nemohli vydržet moment bez hudby Black Sabbath, tvořenou ještě mnohdy bluesovými covery. Většinou jim stačilo, že se zkrátka něco děje a mohou tak na chvíli zapomenout na své chmury. Black Sabbath se tak snažili hrát co nejvíce, co nejdéle a pokud možno co nejhlasitěji. Vznikala tak improvizovaná sóla, hudební shluky a také nové písně.

Na nahrání svého debutového alba v roce 1969 v Trident Studios, měli pouze dva dny a šest set liber. S omezeným rozpočtem museli muzikanti hrát na nepříliš kvalitní nástroje a také v časovém presu. První den se nahrávalo a druhý se pracovalo s nahrávkami. Na první pohled nezvykle rychlý průběh nahrávání se odvíjel od toho, že už měli skladby zažité z koncertování. Některé skladby složené před vydáním prvního alba se dočkaly studiového zpracování dokonce až na desce druhé. Právě za těchto specifických podmínek vznikl pod vedením producenta

---

¹² *Heavy Metal: Tvrdsí než život* [Heavy Metal: Louder Than Life] [dokumentární film]. Režie Dick Carruthers. Velká Británie, 2006, čas 33:12

¹³ WILKINSON, Paul a Jaroslava KOČOVÁ. *Rat Salad: Black Sabbath, klasická léta 1969-1975*. Praha: BB/art, 2008, s. 50

Rogera Baina onen charakteristický zvuk alba „Black Sabbath“, jež bylo vydáno 13. února 1970.

„V porovnání s pozdějšími alby, při kterých Tony prováděl svá kouzla přímo ve zvukařské místnosti, probíhalo natáčení první desky skutečně tak, že kapela byla ve stejné místnosti jako zesilovače a hrála stejně jako při živém vystoupením.“¹⁴

I přebal se stal na danou dobu nezvyklým. Místo toho, aby na něm byly podle zvyklostí podobizny členů, byl zde zobrazen starý mlýn a před ním stála postava dívky v černém. Démonických dojmů člověk nabyde i dnes, když si album otevře. Vyobrazili zde totiž obrácený kříž, díky kterému se proti albu strhla vlna nevole. Přitom o tom samotní členové ani nevěděli. Dověděli se o tom, až když kompletně zpracované album vyšlo a většina za to od svých rodinných příslušníků pochvalu rozhodně nedostala. Následovaly dokonce návrhy různých sekt ke společným dýchánkům a vyhrožování zakletím. Členové se od těchto společenství distancovali a začali proto nosit kříže, které jim ochotně zhotovil Osbournův otec.

Sabbath se snažili obhájit své debutové album, seč mohli. I když se neuskutečnilo žádné turné k desce, po dlouhém koncertování se jim podařilo dostat se na 8. příčku nejprodávanějších alb v Británii. Současně se album později stalo i jakýmsi prvním milníkem heavy metalu. I když nelze přiznávat zásluhy pouze jedné jediné skupině, jak bude později uvedeno, byli právě tito hudebníci pro další vývoj metalu zásadní.

„Black Sabbath“, „The Wizard“, „N.I.B.“ a „Wicked World“... to bylo zhruba tolik, kolik toho pro heavy metal udělali Led Zeppelin při vynaložení dvojnásobné práce..., nikdo ale nový styl nedefinoval tak přesvědčivě jako Black Sabbath.“¹⁵

2.5. Následující léta

Cílem této práce není obsáhnout vývoj legendární skupiny, ale celého žánru. Pro úplnost kapitoly zde však budou uvedeny alespoň zásadní okamžiky, které ovlivnily jak tuto legendu, tak jejich fanoušky a hudební průmysl.

2.5.1. Od „Paranoid“ k „Never Say Die!“

Krátce po vydání zásadního debutu Black Sabbath vyšla i druhá deska. V ten samý rok, co vyšlo první album, vyšlo i druhé. 18. září 1970 „spatřilo světlo světa“ dílo s názvem „Paranoid“, které

---

¹⁴ POPOFF, Martin. *Black Sabbath: biografie*. Plzeň: Nava, 2009, s. 24

¹⁵ POPOFF, Martin. *Black Sabbath: biografie*. Plzeň: Nava, 2009, s. 36

těží ze zvuku prvotiny, ale odklání se od bluesových kořenů. I když bylo nahráno pouze pět měsíců po prvním albu, co do kvality tím nic neztratilo. Naopak se jedná o jeden z jejich nejzdařilejších hudebních počinů. Vždyť se zde nachází hity jako „War Pigs“, „Paranoid“ či „Iron Man“. Deska „Paranoid“ se rázem vyhoupla na první místo albového žebříčku, a i skupina samotná zažívala rychlý vzestup své kariéry.

Po dlouhých, nikdy nekončících turné v Americe a Evropě, kdy neustále soutěžili v poslechovosti se skupinami Led Zeppelin a Deep Purple, bylo jasné, že čas strávený na cestách a koncertování bude mít na členy obrovský vliv. Třetí album „Masters of Reality“ z roku 1971 se neslo stále na vlně slávy, tradičního sabbatovského zvuku a experimentování. Následné „Vol. 4“ z roku 1972 už však bylo jiné. Znamenalo odklon od experimentů k zajetým modelům skladeb. Bylo to zřejmě tím, že nahrávací společnost neustále tlačila k vydání nového materiálu, členové měli pocit, že svého životního cíle již dosáhli a užívali si dny plné slávy, sexu a drog. Což ale v tehdejší době nebylo pro hudební ikony ničím výjimečným. Vztahy mezi členy se začaly postupně bortit. I přes stále vydávání nového materiálu, jako bylo vydařené album „Sabbath Bloody Sabbath“, následované „Sabotage“ a „Technical Ecstasy“, se nepodařilo hudebníky stmelit a po albu „Never Say Die!“ z roku 1978 byl drogami ovládaný Ozzy Osbourne z kapely vyhozen. I když to bylo pro členy velmi bolestné, byli si vědomi, že pokud chtějí pokračovat, s Ozzym už to nepůjde. Než se tomu tak stalo, založila si většina členů ještě sólové projekty a na postu zpěváka Black Sabbath se vystřídala mnohá jména. Hudební skupina tak odchodem Osbourny vyřešila nakrátko svou roztříštěnost.

2.5.2. Od „Heaven and Hell“ ke znovu setkání s Ozzym

V tomto období musela být kapela velice trpělivá. Opustil ji „článek“, který zapadal jako ozubené kolečko do stroje. Jeho hlas byl pro kapelu natolik charakteristický, že si mnozí posluchači nedokázali představit pokračování bez něj. Kromě obměny členů hrajících na nástroje byly změny vidět nejvíce u zpěváků. Od alba „Heaven and Hell“ začala spolupráce se zpěvákem Ronnie Jamesem Diem, který se před působením v Black Sabbath činil na pozici zpěváka ve skupině Ritchieho Blackmora Rainbow. Byl to také právě on, kdo dokázal zpropagovat „paroháče“ natolik, aby se z něj stalo gesto všech příznivců řinčivé hudby. Kromě metalového gesta je tento pohyb ruky v některých zemích jako je Španělsko, Portugalsko či Brazílie označením pro muže, kterému byla žena nevěrná. V Itálii se ale toto gesto pověřčivých nazývá malocchio a chrání před zlými silami. Právě v tomto výkladu našel Dio svou inspiraci. Nejviditelnější změnou byla vždy obměna zpěváka, kterým se stal dále například Ian Gillan z Deep Purple, Tony Martin či po nějakém čase zase Dio. Skupina postupně ztrácela

celistvost a svou charakterističnost. Jediný člen, který se zde udržel po celou dobu existence skupiny a dával jí tak stále „sabbathovskou“ duši, byl Tony Iommy. Ozzyemu se mezi tím dařilo velice dobře. Díky Sharon Arden (dcera tehdejšího manažera Black Sabbath) později Osbourne, se dokázal dostat z drogového opojení a nastartovat svou sólovou kariéru.

Dlouho nic nenasvědčovalo tomu, že by se měli sejít Black Sabbath znovu v původní sestavě. Avšak postupně se této představě přibližovali. Ozzy Osbourne založil svůj vlastní festival Ozzfest, na kterém se v roce 1997 představil společně s Butlerem a Iommim, kde spolu zahráli pár skladeb. Ke trojici se v tomto roce přidal i Bill Ward. Postupně začali společně skládat nový materiál, jehož produkce se později ujal legendární producent Rick Rubin. Tento materiál s názvem alba „13“ vyšel symbolicky v roce 2013. Toto album se stalo zřejmě jejich posledním vydaným počinem. Skupina se rozhodla vyjet na své poslední společné turné The End Tour, které bylo zakončeno roku 2017 v rodném městě Birminghamu. Jak hudebníci tvrdí bylo to historicky poslední velké turné, avšak skládání hudby a koncertování se ještě nevzdali.

3. Vývoj samotných metalových subžánrů

Uvedeny již byly zásadní milníky a předci heavy metalu. Nyní je však třeba přistoupit k samotným průkopníkům žánru a také se seznámit s jeho dalšími vývojovými etapami a jejich charakteristikami. Jakýmsi pramenem se pro metal stal již zmiňovaný začátek 70. let v kontextu Black Sabbath a dalších velikánů jako Led Zeppelin či Deep Purple. Opravdový rozmach ale tento styl zaznamenal ve druhé polovině let 70. a vrcholně v letech 80., kdy se na hudební scéně objevila takzvaná Nová vlna britského heavy metalu. Od těchto momentů se začal metal stále přetvářet a nově modelovat až do současné podoby. I když je jeho hudební vývoj dosti spletitý a mnohdy není zřejmé, čím vším se vlastně konkrétní podžánry inspirovaly, bude se příští text v této přehršíle návazností snažit o přehled jeho postupného vývoje v kontextu nejzásadnějších subžánrů a jejich představitelů, které mnohdy nelze zařadit pouze do jedné vývojové etapy. Současně budou uvedeny odstavce, které ukážou, jaký výrazný podíl měly na vývoji metalu ženy. Nejen jako fanynky, které přihlížely a bavily se na metalových koncertech, ale hlavně jako ty, které se staly jejich nedílnou hudební součástí.

3.1. Heavy metal

Z předložených informací je vidno, na čem jsou postaveny základy metalu. Klasický heavy metal se postupně vyvinul z několika hudebních žánrů jako je blues, rock and roll, psychedelický rock a hard rock. Nástrojové obsazení zde spočívá v několika základních nástrojích, kterými jsou elektrická kytara, basová kytara, bicí souprava a v neposlední řadě zpěv. Tato klasická plejáda nástrojů má ale svá specifika. Kytaristé pracují s laděním, zkreslenými zvuky kytar, technikami a agresivitou. Typickou se stává hra více kytaristů, kdy se hráči intervalově doplňují. Písně jsou založeny na silných kytarových riffech a stalo se též standardem, aby se v písních objevovala kytarová sóla jednoho či více hráčů, která zpodobňují virtuózní část skladeb. Součástí je často i tritón neboli d'ábel v hudbě, což je hudební interval zvětšené kvarty. Obecně je tato hudba více rychlejší, údernější a melodická. O údernost se má postarat hlavně bubeník, který v tomto žánru potřebuje notnou dávku vytrvalosti a síly. To vše podtrhuje dunící basový aparát a neopakovatelný, často velmi vysoko položený hlas zpěváka. Texty heavy metalových skupin obvykle zpracovávají témata jízdy na motorkách, vítězství ve válkách či vyzdvihování své sexuální zdatnosti.¹⁶

---

¹⁶ HERRON-WHEELER, Addison. *Wicked Woman: Woman in Metal from the 1960's to Now* [online]. California: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014, location 225

3.1.1. NWOBHM

Celý předchozí výčet charakteristik ustálila hlavně punkem ovlivněná takzvaná Nová vlna britského heavy metalu zkratkovitě NWOBHM. Vliv punku byl v tomto případě zcela zásadní. Jeho rychlé a tvrdé skladby vytvořily v Británii významný kulturní jev. Na surovost punku odpověděla NWOBHM větší rychlostí a tvrdostí. Jmenovitě to byli například Judas Priest se svým albem „British Steel“, které je často označováno za nejčistší heavy metalové album. Zpěvák Rob Halford je mimo jiné považován za módní ikonu, která „přišpendlila“ na oblečení všech metalových fanoušků blyštivé cvočky a ostny. Nelze také nezmínit skupinu Iron Maiden, která je sice založením mladší než Judas Priest, nicméně se jí nedá odepřít její důležitost pro žánr, kterou dokládá vydáním hned prvního alba „Iron Maiden“.

„Od roku 1980, kdy toto album vyšlo, nashromáždila kapela jednu z největších a nejoddanějších fanouškovských základen v metalu vůbec a ovlivnila hudebníky od Metalliky až po Lady Gagu.“¹⁷

To platí i pro neméně opěvované formace Diamond Head, Motörhead, v čele s Lemmym Kilmisterem nebo Saxon s Biffem Byfordem. Mimo britské ostrovy se však také formovaly heavy metalové skupiny jako byli američtí Quiet Riot, Van Halen, Twisted Sister, Manowar či němečtí Scorpions a Accept.

3.1.2. Ženy v heavy metalu

Tato hudba je často vykreslována jako hudební žánr, z něhož přímo tryská mužnost. Ale i přes agresivitu, dravost a všepřítomné dokazování si své síly, zde našly ženy své pevné místo. Za průkopnici tvrdé hudby může být označována Jinx Dawson z americké psychedelicky rockové skupiny Coven, z konce 60. let. Coven sdíleli s Black Sabbath nejen nadšení pro okultní záležitosti. Na jejich prvním albu z roku 1969 se dokonce objevila píseň s názvem „Black Sabbath“, stejně jako na desce mladíků z Birminghamu, která vyšla o rok později. Už i zpěvačka Jinx zakončovala koncert gestem paroháče¹⁸, kterého následně prosazoval ve druhé kapitole zmiňovaný Ronnie James Dio. Muzikanti z Británie však byli co do tvrdosti o něco dál. Čistě ženská seskupení se ale projevila hlavně v souvislosti s NWOBHM. Jedním z nejvýraznějších příkladů může být sestava Girlschool. Ta se svou tvorbou dotýká nejen heavy metalu, hard rocku, ale i takzvaného punk metalu. Svůj název převzaly z písně ze sólové desky

---

¹⁷ GROW, Kory a Michael TILIÁN, HEJNÝ, Petr, ed. *Heavy metal: Od hard rocku až po extrémní metal*. Praha: Slovart, 2012, s. 143

¹⁸ Kapitola 2., str. 20

Paula McCartneyho „London Town“. Dones se spolu s americkou skupinou The Runaways řadí mezi nejzásadnější průkopnice ženského hard rocku až heavy metalu. Herron-Wheeler ve své knize *Wicked Woman* zmiňuje, že přítomnost Girlschool na scéně NWOBHM byla až poselstvím.¹⁹ Právě The Runaways byly pro hudebnice z Girlschool stěžejní inspirací. Hudební kariéře americké sestavy se však nedostalo toliko prostoru, jelikož po čtyřech letech, kdy se v kapele měnilo osazenstvo a názory na společnou budoucnost, přestala v roce 1979 existovat. I přesto se členky jako Lita Ford či Joan Jett dokázaly prosadit v sólové kariéře. Mezi další zástupkyně v NWOBHM řadíme i Rock Goddess, v americkém prostředí se zformovaly Leather Angel a ve švédsku zase Aphrodite. Do klasického heavy metalu patří také američtí Bitch, kde žena figurovala na postu frontwoman a v heavy metalovém kontextu musí být zmíněna i „metalová královna“ z Kanady, Lee Aaron. V nedávné minulosti řádily na pódiích i rock-metalové dívky z Crucified Barbara, které bohužel v roce 2016 svou hudební existenci ukončily.

Tyto hudební skupiny tedy daly společně vzniknout hudebnímu útvaru, který se začal postupem času přetvářet a rozrůstat do nových metalových subžánrů a fúzí. Následující výčet stylů nebude uchopen abecedně, nýbrž se bude snažit alespoň o chronologický hrubý nástin vývoje, i když se mnohdy žánry překrývaly a propojovaly.

3.1.3. Experimental metal: Progressive a avant-garde

Pro hudebníky, kteří se našli v heavy metalu, ale chtěli ho přivést k čisté virtuozitě progresivního rocku, se vžilo označení progresivních metalových hudebníků. Je zde kladen obrovský důraz na techniku a složitost skladeb s využitím klasické plejády metalových nástrojů. Mnohdy je možné určit za inspiraci i jazzové prvky. Oproti tomu avantgardní metal užívá kořeny neobvyklých zvuků a instrumentů. Typickými příklady jsou Dream Theater, Rush, Devin Townsend a projekt Ayreon. V blízkosti tohoto směru se pohybovala i skupina The Gathering se zpěvačkou Anneke van Giersbergen, která ale měla mnoho společného i s alternativním rockem či doom a gothic metalem. Také zpěvačka Floor Jansen s ReVamp byla od roku 2009 až 2016 průkopkyní stylu v novém tisíciletí.

3.2. Glam metal

Odnož často nazývaná též jako hair metal je kombinací čistého heavy metalu se schock či glam rockem, mísící v sobě i prvky punku. Glam rock lpí na dokonalém ztvárnění image a scény.

---

¹⁹ HERRON-WHEELER, Addison. *Wicked Woman: Woman in Metal from the 1960's to Now* [online]. California: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014, location 234

Do koncertních vystoupení vnáší divadelní prvky a vizuální efekty, které dovádějí diváka k úžasu. V 60. letech se stal hlavní stálicí glam rocku Alice Cooper, který vyšperkoval jak hudbu, tak divadelní ztvárnění do dokonalosti. V 70. letech zase oslnili američtí Kiss, jejichž show se nesla v duchu plivání krve a všudy přítomných pyrotechnických efektů. Z těchto glam rockových velikánů začali kolem 80. let čerpat giganti glam metalové. Twisted Sister, Ratt, Whitesnake, Europe, Poison, Mötley Crüe, Cindarella, W.A.S.P., Warrant nebo Guns N' Roses. To je výčet mužských formací s trvalou, jež mnohdy přes vrstvu make-upu nebyli k rozeznání od dívek, které se nacházely polonahé v jejich tour busech. Centrem glamového opojení se stalo americké město Los Angeles. Chytlavé hity směřující k pop metalu, mnohdy s příměsí diska, byly kořeněné textem o drogách, sexu a přiosťrené četnými vulgaritami. Ne každá ze zmíněných glamových skupin se držela těchto manýrů, ale Mötley Crüe si je snažili přinejmenším dokonale osvojit. V 21. století se Sunset Strip z Hollywoodu přestěhoval do Stockholmu.

„Ve skutečnosti jen málo kapel žilo rockový život na úrovni Mötley Crüe. Mezi jejich vylomeniny patřilo brání dostatečného množství drog na to, aby mohli být prohlášeni klinicky mrtvými (basák Nikki Sixx), zabití při automobilové nehodě (frontman Vince Neil), přesvědčení fanynky, aby si zasunula telefon do spodních partií (Sixx a bubeník Tommy Lee) a ještě ohavnější skutky...“²⁰

Už v hard rocku a heavy metalu se hojně objevovala ženská seskupení a ani zde tomu nebude jinak. Ba naopak, zastoupení žen se postupně zvyšovalo. V hardrockových Heart, figurují hned dvě ženy, sestry Ann a Nancy Wilsonovy, které spolu složily nejen jeden slavný hit. Jmenovitě „Barracuda“ či „Alone“. V glam metalové branži to byly například americké Vixen, japonské Show-Ya a německé Rosy Vista. Kromě těchto tří čistě ženských seskupení, se postupně na výsluní heavy metalu a glam metalu dostávali i skupiny smíšené. Většinou se zde žena objevovala na postu zpěvačky, jako v případě německých Warlock s Doro Pesch a amerických BlackLace s Maryann Scandifio. Doro ve Warlock utvářela tvář celé kapely. Vzezřením se členové řadili ke glamu, ale hudebně k heavy až speed metalu.

3.3. Speed metal

Jak už název napovídá, nepůjde v tomto případě o žádný uhlazený a pomalý subžánr. U speed metalu hledáme kořeny v Nové vlně britského heavy metalu a zároveň vliv hardcoru,

---

²⁰ GROW, Kory a Michael TILIÁN, HEJNÝ, Petr, ed. *Heavy metal: Od hard rocku až po extrémní metal*. Praha: Slovart, 2012. s. 105

tedy ještě agresivnějšího a rychlejšího punku. Právě rychlost a melodičnost v této odnoži metalu hraje zásadní roli. Časově můžeme hledat zrod opět na konci 70. a začátku 80. let, ale přesně určit speed metalové celky je těžké. Základy tomuto žánru byly dány skupinami jako Queen, Deep Purple či Black Sabbath, v některých jejich skladbách. Jmenovitě „Fireball“ od Deep Purple je považována za jednu z prvních speed metalových skladeb vůbec. Z hlediska tempa byly oproti ostatním rockovým písním natolik odlišené, že se jim přiřkly zásluhy na založení žánru. Skupiny spolu začaly postupně soutěžit v tom, která z nich bude nejrychlejší. Mnohdy hudební kritici nevědí, zda interprety zařadit do speed, power či thrash metalu. Poslední dva subžánry totiž na speed metal úzce navazují. I z těchto nejasností pramení původ problému s uznáním speed metalu jako metalového subžánru. Pro příklad zde tedy budou uvedeny skupiny, které v sobě snoubí jak speed, tak power a thrash metal dohromady. V Německu by zde mohli být zařazeni s příměsí power metalu Running Wild, Grave Digger, Helloween či Rage, ve Spojených státech amerických zase thrash metaloví Anthrax a Slayer. Velmi rychlé prvky zaznamenáváme v diskografiích i u Judas Priest, Motörhead a Overkill.

Stejně jako se mnoho mužských skupin rozhodlo experimentovat s rychlostí, tak existují i čistě ženské sestavy, které se nebály svou tvorbu přivést do extrémních temp. Missemenaor z USA, později spíše k heavy metalu inklinující Phantom Blue a stejně tak by se sem daly v některých případech přiřadit již zmiňované skupiny z glam metalu jako BlackLace. Ženskou zástupkyní v Znowwhite byla Nicole Leeová a v Hellion Ann Boleynová.

Rychlý element si převzaly do svých výčtů charakteristik skupiny inklinující k power metalu, ale hlavně seskupení thrashové.

3.4. Power metal

Co do melodičnosti, harmoničnosti, rychlosti a epičnosti jde power metal ještě dále než heavy. Přebírá si těžkost spojenou s rychlostí, kterou propojuje s texty o síle, válkách a především o fantasy. Vzniká styl plný chrabrých rytířů, draků, rarachů a nových světů, které ožívají jen díky albům a živým koncertům. Bicí využívají dva basové bubny a hojně jsou také využívány klávesy. Čisté vokály, které dosahují obrovských výšek dodávají na pocitu, že vše dobře dopadne. Počátek power metalu většina hudebních kritiků nachází v 80. a na počátku 90. let v NWOBHM s kombinací se speed metalem. Hlavně skupina Rainbow v čele se zpěvákem Ronnie Jamesem Diem a kytaristou Ritchie Blackmorem udala power metalu jeho primární ideje. Lze jej rozdělit na dvě odnože. Postupem času se vyhranil evropský a americký power metal. Kořeny evropského spadají na území Německa, Skandinávie nebo také Itálie a zásadními

skupinami pro žánr se staly například Helloween, Stratovarius, Gamma Ray či mladší Angra, Hammerfall, Rhapsody of Fire, Sonata Arctica a rychlí Dragonforce. Evropské skupiny zkrátka nezaprou své kořeny, když čerpají z historie svých zemí a využívají klaviatury, jako neodmyslitelného nástroje pro dějiny evropské hudby. Právě v klávesách a inspiraci v historii se evropský styl odlišuje od amerického, kde převládá manifestace síly, energičnosti a větší surovosti. Skupiny jako Manowar, Virgin Steel, Jag Panzer a Symphony X jsou typickými příklady.

Zástupkyně ženského power metalu jsou Original Sin a ze současníků, kterým vévodí žena jako zpěvačka to jsou Battle Beast, Burning Point či čistě ženská mladá hudební skupina Burning Witches.

3.4.1. Neo-classic metal

Je zpodobněním spojení klasické evropské hudby s moderním metalem. Hlavním aspektem je příklon k virtuozitě hráčů a leckdy ho lze označit za instrumentální žánr. Ovlivnění vážnou hudbou se objevilo u muzikantů jako jsou kytaristi Brian May z Queen, Ritchie Blackmore, Randy Rhoads a k dokonalosti jej dovedl švédský kytarista Yngwie Malmsteen. Tito kytaroví hudebníci bývají často zpodobňováni s hudebními mistry z období baroka nebo klasicismu hlavně kvůli jejich virtuozitě.

3.5. Thrash metal

Rychlost speed metalu, agresivita hardcore punku a ryzí nekompromisnost. To jsou vlastnosti, kterými thrash metal překypuje. Agrese a rychlost ve skladbách je zastoupena bicími se dvěma basovými bubny a řezavými, rychle po sobě jdoucími údery na malý buben. K tomu se přidávají hutné triolové sekané riffy kytar, které jsou postupně vrstveny. K tomu se připočte útočnost zpěváka s lehkou dávkou deprese, který do publika vyřvává své pocity, které potřebuje ventilovat. K tomu využívá jak čistého vokálu, tak i vřískot a hluboký hrdelní řev. Vyšší screaming a hlubší growling jsou poměrně náročné hlasové techniky pro které je třeba, aby zpěvák výborně zvládal klasickou techniku zpěvu, práci s bránicí a dechem. Na tento druh zpěvu se začali postupně specializovat různí hlasoví pedagogové, jako je například Melissa Cross. Thrash metal dozrál v první polovině 80. let, avšak kořeny zapustil už mnohem dříve. První thrash skladby můžeme najít u Black Sabbath nebo Queen. Píseň „Stone Cold Crazy“ od zmiňovaných Queen měla pro zrod thrash metalu obrovský význam. Dle hudebního

magazínu Q, se tato skladba z roku 1974 stala thrash metalovou dříve, než se thrash zrodil.²¹ Zásadní však bylo vytříbení stylu u skupin Overkill, Anthrax a Metallica, které daly subžánru nejednu thrashovou hymnu. Postupem času se na scéně ustálila takzvaná. velká čtyřka: Metallica, Megadeth, Anthrax a Slayer, doplněné dalšími velikány jako Overkill, Exodus, Death Angel, Anvil, Kreator, Sepultura, či Testament.

*„Metallica obohatila velké plány Black Sabbath oslepujícími blesky a podvodními detonacemi a byla tak rychlá, až se zdálo, že se to všechno děje na několika místech najednou. Měli sílu štěpícího se atomu – vybavení vhodné pro kapelu, která si dělá starosti s nukleární válkou.“*²²

Thrashoví titáni vévodili metalovým mocnostem v oblasti San Franciského zálivu, New Yorku, Německa a po velkých snahách se probudili i ve Velké Británii. Thrash zaznamenal obrovský nátlak velkých nahrávacích společností a MTV, ale i přesto se hudebníci snažili udržet své skalní fanoušky. V 90. letech došlo k lehkému úpadku žánru, avšak po příchodu nového milénia se dostal opět do metalového popředí.

Ani agresivita a surovost neodradila ženy zařadit se k zástupům drsných mužů. Mezi velkým množstvím jmen se skví například The Great Kat, vlastním jménem Katherine Thomas. Jedná se o kytaristku, kombinující thrash a další metalové odnože často i s klasickou hudbou. V Rude girl a Chastian můžeme zaznamenat na postu zpěvačky chraplavou Leather Leone. Legendou se také stali němečtí Holy Moses se zpěvačkou Sabinou Classen, kombinující mnohé hlasové rejstříky, jako je vysoký screaming nebo typický death metalový growling. V USA je možné zmínit skupinu Anghell a v Brazílii zase Nervosa.

3.5.1. Groove metal

Thrash, hardcore punk a industriální hudba dala základy metalu zvanému groove, který je typický pro 90. léta. Za průkopníky žánru s tanečním aroma a stopami rapu jsou označováni Machine Head, Pantera, Sepultura a mimo ně se postupně o věhlas groove metalu postarali Lamb of God, Soulfly, Black Label Society, Five Finger Death Punch a mnozí další. Od roku 2011 na pódíích působí také Butcher Babies s frontwomen Heidi a Carlou.

---

²¹ Queen news. Brian May: The Official Brian May Website [online]. Tenerife, c2017, 27. 2. 2011 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://brianmay.com/queen/queennews/queennews.html>

²² CHRISTIE, Ian a Lenka FENCLOVÁ. *Ďáblův hlas – Heavy metal: kompletní historie pro znalce*. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2010. s. 156

3.6. Black metal

Nejtemnější subžánr metalu, který nejen díky svým textům o anti křesťanských hodnotách, smrti, válce a satanismu pobouřil sta tisíce lidí. Kromě vlivu death metalu se zde projevil hlavně kořeny thrash a speed metalu. Stvořiteli jeho názvu se stali britští Venom na svém albu „Black Metal“ z roku 1982.²³ A to i když se tato skupina řadí více k thrash než k black metalu. Osudovým interpretem se v roce 1984 stala jednočlenná, švédská formace Tomase „Quorthona“ Forsberga, Bathory. Tomas s ostatními, často se střídajícími členy v podstatě založil novou větev metalu, která se od všech ostatních odlišovala jak hudbou, tak image. Black metalové skupiny jsou mnohdy jednočlenné a koncertování se tak stává ojedinělým. Image stojí na černém, hroty zdobeném oblečení a na obličejích, jež zkrášluje černo-bílí make-up čili warpaint, inspirovaný líčením dávných pohanů. Druhou variantou je corpse paint, vzhled napodobující mrtvolu. Rychlost a agresivita je umocněna řvavými vokály, u nichž se uplatňuje technika growlingu či výše položeného screamingu. Rychlé a nepodladěné kytary, které často používají chromatiky, jsou doplňovány bicími s dvojitým basovým pedálem. Neobvyklé není ani zvýraznění temnosti hudby pomocí kláves nebo sboru. Kromě satanismu se textově zabývá také temnými stránkami lidské historie, folklorem a fantasy. Součástí stylu se staly také podivné až morbidní příběhy, které se točí kolem některých black metalových skupin. Když opěvování satana přerostlo přes hranice textů či image a hudebníci začali brát své odkazy zcela vážně, neštítily se zejména norské seskupení vypalování kostelů a podobných akcí na protest proti křesťanství. Jak se v 80. letech postupně šířila takzvaná první vlna black metalu, začaly se od ní odštěpovat další větve. Progresivní, symfonický, pagan, blackened death, ambient čili „atmosférický“, depressive suicidal, norský či kanadský black metal, druhá vlna black metalu a další mnohé modifikace, které se přelévají do dalších podžánrů, jako je například pagan a folk metal. Mezi nejznámější black metalové skupiny se řadí Celtic Frost, Sodom, Burzum, Mayhem, Behemoth, Immortal či Satyricon.

Jméno umělkyně Kimberly Goss je neodmyslitelně spojeno s norskou black metalovou skupinou Ancient a spíše heavy kapelou Sinergy. Spolupracovala s dalšími muzikanty z In Flames, s Dimmu Borgirem a manželský svazek spolu se svazkem hudebním navázala s kytaristou Alexi Laihoem z Children of Bodom. Kimberly nejčastěji zastávala funkci zpěvačky, klávesistky, skladatelky a textařky. Další důležitou frontwoman je Onielar, která je sice polského původu, ale působí v německém Darkened Nocturn Slaughtercult.

---

²³ GALBRAITH, Patrick. *Map of Metal: First Wave Of Black Metal* [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://mapofmetal.com/>

Jako čistě ženská uskupení můžeme vyzdvihnout tokijské Gallhammer či finskou jednočlennou skupinu Anguished.

3.7. White metal

Za zařazením podkapitoly hned po black metalu nelze hledat žádné souvislosti v jejich rozlišném vývojovém průběhu, či je srovnávat po stránce významu. Jedná se spíše o uvedení dvou kontrastních větví. White metalové skupiny se od ostatních liší tím, že i když hrají například death či thrash, tak se veřejně hlásí ke křesťanství, a to také prostupuje jejich tvorbou. Kořeny takto laděných hudebních skupin spadají již do 70. a 80. let, a jejich významní zástupci jsou Paramaecium, Stryper či Mortification. I když byl metal většinou věřícími nepřijímán, tak právě zde se našli lidé, kteří dokázali oddělit oblíbenou hudbu od své víry nebo ji dokonce zařadit jako součást do extrémních odnoží metalu.

3.8. Death metal

Styl z první poloviny 80. let vykrytalizoval vlivem thrash, speed, ranného black metalu a udává se i grindcoreu. Tomuto a dalším extrémním odnožím dalo duši anglické seskupení Venom. Nicméně za otce death metalu je považován Chuck Schuldiner s americkou sestavou Death. Nejedná se o žádnou jednoduchou a prvoplánovou tvorbu, nýbrž často o těžce uchopitelnou muziku, která v sobě skrývá různá úskalí. Double bass, growling či screaming²⁴, časté střídání rozličných taktů v lichých šestnáctinách, komplikovanost až chaos, atonalita, zvrácené a morbidní texty, vysoké tempo. Všechny tyto pojmy společně definují death metalovou hudbu. o jejíž rozmach se postaraly i thrasové formace jako již zmiňovaní Venom, Slayer a Kreator. Nicméně jeho hlavními proslaviteli se staly skupiny v popředí s floridskými Death a dále Possessed, Morbid Angel, Decide či Cannibal Corpse. Dobré klima bylo pro death hlavně v Americe, ale celkově byl trendem celosvětovým.²⁵ Když se death metal dostal do hledáček velkých nahrávacích společností, nemohl si dovolit nezůstat hyperaktivní a v klidu. Potřeboval na sebe strhávat pozornost. To vyřešil objevy v podobě svých nových odnoží. Floridský, skandinávský, melodický, progresivní, brutal death, deathrash anebo technický death metal se kvůli své extrémnosti nikdy nedostal na mety popularity, tak jak tomu bylo například u thrash metalu. To však neznamená, že by si skupiny jako Cryptopsy, Children of Bodom, Sepultura a Soilwork nedokázaly udělat jméno v metalovém showbyznysu.

---

²⁴ Kapitola 3., str. 27

²⁵ CHRISTIE, Ian a Lenka FENCLOVÁ. *Ďáblův hlas – Heavy metal: kompletní historie pro znalce*. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2010, s. 251

V tomto žánru si ženy vydobývaly pozice jen velmi těžko a projevilo se to většinou až po roce 2000. Jednou z nejvýraznějších death metalových skupin, ve které zpívá žena, se stali melodičtí Švédové Arch Enemy. Aktivně hrají od roku 1996 a kromě mužského zpěváckého elementu se u vokálů vystřídaly i dámy. Angela Gossow zde vokálně vládla dlouhých 13 let, po kterých ji v roce 2014 vystřídala Alisse White-Gluz, dříve figurující v The Agonist. U Skotů Cerebral More se též objevil ženský prvek v podání zpěvačky Simone Pluijmers. Na pomezí death a black se nachází dívčí skupinu z roku 1992 Labei Ritual. V dalším výčtu mohou být zmíněny Mythic, Promisqes a Sacralis.

3.8.1. Metalcore

Styl ovlivněný mnoha extrémními podžánry metalu a také hardcore punkem. Při zrodu, na konci 80. let, se používalo v této hudbě hlavně screamingu, nicméně v současnosti se zpěváci obracejí i k čistým vokálům. Slávy se metalcoru dostává hlavně v této době, ale základy byly položeny již skupinami jako Sepultura. Do škatulky metalcoru můžeme zařadit i hudební skupiny Trivium, Hatebreed, Integrity nebo Bullet for My Valentine. Metalcore se začal postupně štěpit do dalších nejrůznějších kombinací jako je deathcore, progresivní metalcore a další.

3.9. Doom metal

Od nepřeborného množství hudebníků, kteří chtěli být těmi nejtvrďšími, nejbrutálnějšími a hlavně nerychlejšími, se začaly postupně distancovat formace usilující minimálně o rychlostní opak. Inspirován hutnými riffy Black Sabbath, se doom metal obohatil o smyčcové a klávesové nástroje, které doplňují depresivní náladu hudby. Skřípavé i čisté vokály pojednávající o osobních problémech či kritice společnosti. „Půda“ pro doom byla připravena již v 70. letech, ale v 90. letech se obracejí hudebníci ještě více do svého nitra, aby pomocí hudby vyjádřili své pesimistické pocity. Mnohdy jsou za první doom metalové skladby označovány „Black Sabbath“, „Electric Funeral“, „Children of the Grave“ od Black Sabbath. Definovaly je ale až britské a švédské kapely Pagan Altar, Pentagram, Trouble či Candlemass. Dalšími fúzemí podžánru jsou funeral doom, drone doom, death-doom, black-doom, epic doom či stoner doom. Mezi vyznavače stylu patří i death-doomoví Amorphis, Funeral, Memory Garden a Gallhammer. Ještě pomalejšími odnožemi „záhubného“ metalu se staly sludge a stoner metal.

Hudebníci se neustále vyvíjejí i se svými žánry, proto nelze interpreta zaškatulkovat do jednoho proudu, kterého by se držel celou svou kariéru. Proto Coven s Jinx můžeme zařadit jak zde, tak do psychedelického rocku, až hard rocku. Stali se tak, stejně jako Black Sabbath, pro doom

metal velikou inspirací. The Third and the Mortal s proměnlivými zpěvačkami Kari Rueslåtten, Ann-Mari Edvardsen a Kirsti Huke, skupina Monarch!, Blood Ceremony s Alia O'Brien a Wooden Stake jsou skupiny, kterými ženský element bezpochyby výrazně prostupuje.

3.9.1. Gothic metal

„Nejprve je třeba průzračného absintu: takzvaná gotická subkultura má prvopočátek v Anglii na úsvitu 80. let minulého století a vždy byla spjata s příslušným gotickým rockem a jeho prvozvěsty typu The Cure, Joy Division, Siouxsie and The Banshees, Bauhaus nebo The Cult či The Mission.“²⁶

Vlivem death/doom metalu a gotického rocku vznikala v Británii v průběhu 80. a 90. let žánr zvaný gothic metal. Základní vlastností je jeho melancholičnost jak v textech, tak zosobněná pomocí syntezátorů, smyčcových a klávesových nástrojů. Atmosféru mnohdy umocňuje jakési soupeření mezi ženským a mužským vokálem. Nejedná se ale pouze o střídání muže a ženy u mikrofonu, ale proměňuje se tu hlas jemný, operní s mužským agresivním growlingem nebo barytonem. Tuto výsadu gothic metalu začala poprvé využívat Theatre of Tragedy. Nemalou zásluhu na vývoj podžánru mají také skupiny Paradise Lost, Anathema a My Dying Bride. Vlivem různých experimentů se gothic metal dostával do dalších vývojových fází, jako byla i jeho symfonická varianta. Do gotické odnože lze zařadit seskupení Lacuna Coil, Tristania, Sirenia, Type of Negative, HIM, Moonspell. Díky charakteristikám a výčtu hudebních skupin nelze pochybovat o významu ženského elementu. Jména jako Liv Kristine, Cristina Scabbia a Floor Jansen se staly stálicemi odnože, střídající různé hlasové rejstříky.

3.10. Folk metal

Tradiční lidové náměty a prvky se objevovaly v mnohých subžánrech a ovlivnily směřování nejrůznějších hudebních skupin. Avšak čisté spojení metalu s folk music se událo až v průběhu 90. let. Ve tvorbě se začaly hlásit ke slovu lidové nástroje charakteristické pro danou zemi, ale i tradiční techniky zpěvu. Texty opěvující přírodu, kulturu a tamní historii se staly také jeho nedílnou součástí. Není překvapením, že se první kapely objevovaly hlavně v Evropě, jež je dodnes folk metalovou baštou. Základními pilíři se stali britští Skyclad, kteří debutovali v roce 1990 albem „The Wayward Sons of Mother Earth“ a dublinští Cruachan. Ryzím folk metalem ale můžeme nazvat až kapely Arkona z Ruska, Fintroll a Ensiferum z Finska, Eluveitie

---

²⁶ PETRIČKO, Jan. *Gotika: Temné duševní a věčná láska až za hrob. Spark: Rock magazine*. Praha: Smile music, 2017, 26(10), s. 61

ze Švýcarska a Equilibrium z Německa. Kromě klasického folk metalu se objevují různé rozštěpení v podobě orientálního, středověkého a keltského metalu. Středověký se stal doménou především Německa se skupinami In Extremo nebo Schandmaul. V orientální metalu vévodí Izraelci Orphaned Land, Arallu či tunišští Myrath. Orphaned Land se navíc staly významnými i na poli míru mezi náboženstvími a národy.

„Kdyby OSN měla vybrat album pro zklidnění jakéhokoli konfliktu na světě, „All Is One“ by byla jasná volba. Snahy Izraelců usmířit svět, a zvláště horký Střední východ, jim přinesly nejen velké jméno, ale i návrh na Nobelovu cenu.“²⁷

Irský trojlístek Cruachan, Primordial a Waylander jsou neodmyslitelnými zástupci ve vlně keltského metalu, jež se rozšířil po celé Evropě.

Ať již je to zpěvačka Maria Arkhipova čili Masha z Arkony, klávesistka Emmi Silvennoien z Ensiferum, bývalá akordeonistka Netta Skog z Turisas, také bývalá zpěvačka a hráčka na niněru Anna Murphy spolu s houslistkou Meri Tedic z Eluveitie, všechny tyto umělkyně tvoří nenahraditelnou součást skupin, které formovaly zmiňovaný subžánr. I folk metal dokázal do svých řad ženy přijmout. Zkrátka dámy se s metalovou scénou hlavně v období 90. let plně ztotožnily.

3.11. Symphonic metal

Žádný jiný z předchozích potomků heavy metalu nedokázal zakomponovat do své tvorby klasický symfonický orchestr a ženský operní hlas tak, jako symfonický metal. Zrodil se v 90. letech z death a doom metalu, ale oproti svým předchůdcům je to vcelku melodický a více epický následovník. Symfoniky v pravém slova smyslu se stali nejspíše Švédové Therion, u nichž se stal symfonický orchestr plnohodnotnou součástí i přes death metalové směřování. Ženský operní hlas se stal nezaměnitelným u skupin Nightwish či Epica. Neznamená to ale, že by byl ženský vokál omezen pouze na operní. S čistou technikou hlasu vystupují zpěvačky v Delain, Sirenia nebo Within Temptation. Využití ženského i mužského hlasu a epičnost se nejlépe v tomto případě demonstruje na takzvaných metalových operách jako je Avantasia, jejímž zakladatelem se stal Tobias Sammet nebo opera Avalon. Dalšími symfonickými skupinami jsou Kamelot, Dimmu Borgir nebo také Xandria. Každá ze zmíněných formací

---

²⁷ VÍTEK, Tomáš. *Orphaned Land: Všichni jsme lidé*. Spark: Rock magazine. Praha: Spark Rock, 2015, 24(4), s. 84

se ale ještě dá protřídít do symfonického black, power, gothic či death symfonického metalu. Symfonický metal je sice ovlivňován mnoha podžánry, ale i on je současně jejich inspirací.

3.12. Další nepřeborné množství odnoží

Navzdory tomu, že bylo uvedeno mnoho zásadních odnoží metalu, existuje jich mnohem více. U některých je však sporné, zda se jedná o svébytný subžánr, nebo je jen variací svého kmenového. Některé se zase ještě stále formují, takže by jejich charakterizace zde mohla být v rámci jejich dalšího vývoje nepřesná. Proto se tato podkapitola bude věnovat alespoň hrstce těch odnoží, kterým se opravdu podařilo v průběhu posledních desetiletí vydobýt si a obhájit uznání ucelených a originálních subžánrů od hudebních kritiků. Tyto styly se vlivem moderní hudby nadále rozvíjí a ve své tvorbě často využívají elektronických efektů, které dodávají na dojmu modernosti.

3.12.1. Industrial metal

Zběsilý a hněvivý zkreslený zvuk kytar, syntezátory a plné využití elektroniky. Jedná se o škatulku vzniknuvší na koci 80. let zásluhou skupin Ministry, Godflash a Nine Inch Nails, které vyvinuly mnoho sil pro jeho zpopularizování. Jako jedni z nejoblíbenějších v žánru, se projeví Rammstein nebo Rob Zombie, Marilyn Manson, Fear Factory, Deathstars i Pain. Industrial metal i přes všechny elektronické efekty je ovlivněn přehrší dalších stylů, které mu dodávají nádech volnosti a nedovolují prostupování fádnosti.

3.12.2. Nu metal

„Skejtácká“ image a rapový žargon v kombinaci s chaosem, se stali tváří nu metalu, který nachází své počátky v polovině 90. let 20. století. Opět se obracel na nespokojenou mládež a jak už to u metalu bývá, společnost ho kvůli tomu nenáviděla. Stal se pro mnohé jakýmsi útočištěm, kde mohli mladí lidé vyjádřit své nálady a dojmy. Novátorsky smíšený heavy metal s diskem a rapem byl nevyhnutelným milníkem metalu.²⁸ Kromě těchto žánrů se však často spojuje i s elektronickou hudbou, hip-hopem a grungem. Občas je velmi těžké určit v jakém subžánru se dané skupiny pohybují. Proto formace jako Korn, Slipknot, Limp Bizkit nebo třeba System of a Down mohou být zařazeny do této škatulky, ale současně se pohybují i na pomezí dalších odvětví metalu jako je progresivní, alternativní či rap metal.

---

²⁸ CHRISTIE, Ian a Lenka FENCLOVÁ. *Ďáblův hlas – Heavy metal: kompletní historie pro znalce*. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2010, s. 340

3.12.3. Kawaii metal

Méně probádanou a velmi raritní odnoží se v poslední době stal japonský kawaii metal. Heavy metal se zde snoubí s J-popem, hudebním směrem z Japonska. Ve skupinách často figuruje mládež, která se v textech zabírá svými specifickými problémy. Jelikož je to velice mladý styl, tak ještě není tolik rozšířený. Nicméně skupiny jako Babymetal, Aldious a Deadlift Lolita se již staly fenoménem. Pro žánr je také určující, že většina seskupení má na postu zpěvaček mladé dívky.

3.12.4. Závěrečné zhodnocení

Na závěr výčtu metalových podžánrů, by bylo dobré uvést si i druhou stranu náhledu na problematiku. Tak jako se nespočet hudebníků, producentů a hudebních kritiků uchyluje k zařazování skupin do různých odnoží, tak proti nim stojí i myšlenka nepodporující metalové rozřazování do subžánrů jako něco, co hudbu pouze omezuje v jejím rozletu. Mnohé metalové seskupení se snaží, aby se jim toto nálepkování vyhnulo nebo jej dokonce negují. Zaškatulkování totiž může vývoj hudební skupiny zásadně ovlivnit nebo i omezit. V dokumentu *Heavy Metal: Tvrdší než život*, se DJ a žurnalista Krusher k této problematice vyjadřuje s notnou dávkou upřímnosti.

„Je to ostře vyhraněnej rockovej zvuk. Tak já vnímám metal. A žádnéj blábol o novým metalu, takovým, makovým, doom metalu, death metalu, zasraným metalu. Jděte s tím do prdele! Je to prostě metal. Je to rock and roll a nic jinýho. Je to tvrdej, vyhraněnej rock and roll. A konec!“²⁹

I přes pocity přežitosti, je metal stále živým a pulsujícím prvkem v nonartificiální hudbě. Jeho výše zmíněné modifikace dokazují, že i přes své undergroundové směřování ovlivnil životy statisíců lidí. Snad i dnes, možná v těchto chvílích někde na naší planetě Zemi parta odvážných muzikantů posazuje základní kameny něčemu novému. Něčemu, co vychází ze základu heavy metalu, ale zároveň jde dál do neprozkoumaných částí hudebního vesmíru. A jen člověk sám může vytvořit jeho nekonečnost.

---

²⁹ *Heavy Metal: Tvrdší než život* [Heavy Metal: Louder Than Life] [dokumentární film]. Režie Dick Carruthers. Velká Británie, 2006, čas 13:47

4. Ženský element v metalu

Postavení ženy se v průběhu dějin diametrálně změnilo. Vlivem historického vývoje, feministického hnutí a jeho směrů, se začaly dostávat na zajímavější pozice nejen v zaměstnání, umění, ale i v politice. Postupem času se staly běžnou součástí nejrůznějších činností. Jenže s účastí přichází i zodpovědnost za své činy. Do jejich života tedy vstoupilo neustálé dokazování, že si dané místo zaslouží a že nepotřebují žádná zohledňování. Mnohdy musely čelit nepochopení i odmítnutí. To umocnila první i druhá světová válka, kde si ženy musely samy vystačit v mnohých typicky mužských pracích. Ženy se nevyhnuly dokazování svých kvalit ani v heavy metalu.

4.1. Vydobytí si místa na metalové scéně

Ženy hudebnice na poli metalové hudby si své místo musely nejprve vydobýt a následně i obhájit. Všude jinde v hudební sféře měly ženy 20. století otevřené dveře dokořán. V heavy metalu, jakožto místu opanovaném muži, to bylo těžší. V minulé kapitole byl nastíněn jakýsi průběh vývoje metalu paralelně s ženskými zástupkyněmi, který dokládá, že se snažily prosadit si své pozice již od jeho začátků. Vykreslen je i postupný nárůst až k podmanění si některých podžánrů v současnosti, jako je symphonic a gothic metal. Z fanynek a takzvaných groupies, žen zajímajících se více než o hudbu spíše o intimní vztahy se členy kapely, se staly uznávané hudebnice, které se stávají také například módními ikonami. Jejich postupné srůstání s metalovou scénou však neovlivnily pouze ony samy, ale vděčí za to také samotným příznivcům tvrdé hudby. Ti totiž nikdy nebyli zaujatí vůči ženskému elementu v metalu a považovali je spíše za zpříjemnění a ozvláštňování zasetých tradic.³⁰

Dívčí hudební skupiny jako Girlschool, The Runaways nebo zpěvačka Jinx ze skupiny Coven mohou být označeny za ty, které se postaraly o plnohodnotné zastoupení žen v žánru. Ve fázi, když se již ženy staly součástí metalu, musely si tyto pozice obhájit. Dokázat, že si své místo nezasloužily pouze svou krásou. To se jim také podařilo a v současnosti se věnují nejen interpretaci, ale i skládání metalové hudby. V některých případech se dokonce hudebnice přiznávají, že se cítí více skladatelkami než zpěvačkami.³¹ Do řady uznávaných zpěvaček a zároveň skladatelek a textařek se řadí například Amy Lee z Evanescence, Sharon den Adel

---

³⁰ PETRIČKO, Jan. *Historická studna: Drsné dámy zjemňují chuť*. Spark: Rock magazine. Praha: Spark Rock, 2012, 21(11), s. 90

³¹ ČAPEK, Robert. *Charlotte Wessels: Ušní průplach*. Spark: Rock magazine. Praha: Smile music s.r.o., 2016, 25(8), s. 39

z Within Temptation, Charlotte Wessels z Delain, Maria Brink z In This Moment a mnoho dalších. Je však faktem, že nejvíce je ženský element znát právě na pozici pěvecké. Ku příkladu metalové seskupení jako Epica, Nightwish, Halestorm, Vision of Atlantis, Tristana, či Sirenia si na ženském vokále přímo stavějí. Každá ze zpěvaček využívá svého charakteristického zpěvu a často se jejich hlas vyvíjí spolu se skupinou.

Pod rouškou slávy těchto zpěvaček, kytaristek, bubenic, basových kytaristek či skladatelek se však skrývají i věci, které mnohdy musely pro svůj věhlas obětovat. Ať už to byly vztahy s rodinou, partnery, tak u některých i mateřství. I když se spoustě hudebnic podařilo kariéru skloubit s mateřstvím, některé už od svého mládí věděly, že se ho raději vzdají ve prospěch hudební dráhy. Již na počátku své hudební kariéry si zkrátka vytyčily své priority a rodinný život jim možná ve vidině úspěchu překážel.

„Existují ovšem i typy žen, které kouzlu malých užvatlaných miminek nepropadly a daly přednost kariéře. Typickou představitelkou je třeba německá zpěvačka Doro Pesch a Katina z Terrorizer se s takovým postojem plně shoduje.“³²

4. 2. Metalová hudba s přihlédnutím k českému prostředí

České území bylo v průběhu 20. století ovlivněno několika politickými režimy. Protože se v 70. letech Československá socialistická republika nacházela v období normalizace pod diktátem Sovětského svazu, tak zde hard rocková scéna neměla zrovna dobré podmínky pro svůj rozvoj. Až po revolučním roce 1989 se zde k lidem mohla postupně dostávat moderní hudba ze západu. Přes celkově značné opoždění se v současnosti českým metalovým skupinám v celku daří. Některé skupiny se spokojí pouze s teplým místečkem na české scéně a nemají potřebu, vlivem použití češtiny v textech, vypracovat se mezi zahraniční elitu. Na druhou stranu, pokud si chtějí zdejší seskupení prorazit cestu k zahraničním fanouškům, je to pro ně většinou běh na dlouhou trať. Lze však najít šťastlivce, kterým se to podařilo. Talent, píle a notná dávka štěstí pomohla vtisknout české hudební stopy do významných zahraničních celků. Jmenovitě bubenici Veronice Lukešové se podařilo nahrát album „City of Heroes“ pro dvojici Kiske/Somerville a objevuje se i v projektu Rock Meets Classic. Zpěvačka Gabriela Gunčíková působila ve světově uznávané Trans-Siberian Orchestra, Marta Jandová je zase zakládající členkou německých rock-metalových Die Happy. Z mužských zástupců je zásadní

---

³² HOSPŮDKOVÁ, Hana. *Žena na extrémní scéně: Chromozom X v akci* (5. část). Spark (příloha Holocaust Nightmare): Rock magazine. 2013, 22(5), s. 8

bubeník z Cradle of Filth Martin Škaroupka, který se v této skupině zřejmě přimluvil i za českého kytaristu Marka Šmerdu. Mezi skupiny, které se dokázaly prosadit i v zahraničí, řadíme hlavně black metalové Master's Hammer, kteří vznikli už za dob Československa v roce 1987.

Nově založených metalových skupin na území České republiky neustále přibývá a nejen mužských, ale i čistě ženských. Od roku 1989 se s přestávkou na hudební scéně objevuje brněnská Loretta, jež se nyní po dlouhé odmlce zase dostává mezi aktivní čistě ženské skupiny. Ostravská Kapriola v čele s kytaristkou Donou Michaelou, se snaží o proražení mezi zdejší elity již od roku 2003. I když po dobu trvání kapely nastalo mnoho personálních změn, tak se jim nyní dostává příležitostí ke hraní například po boku skupiny Limetal. Velice nadějně namířeno k úspěchu jak doma, tak v zahraničí má též pražská hard rock-metalová skupina The Agony. Ta se na české hudební scéně vyskytuje od roku 2013 a podařilo se jí několikrát úspěšně koncertovat i v zahraničí. Ze skupin, které mají ve svých řadách alespoň jeden ženský element mohou být zmíněni kupříkladu Silent Stream Of Godless Elegy, žánrově spadající do folk až doom metalu. Dále metalcore-death metalové Ennoia, folk metalové Cruadalach či symfoničtí Alia Tempora.

4. 3. Ženský hudební prvek v metalu na území Slovenska

Jelikož bylo území Slovenska v historii několikrát součástí stejného státu jako území Česka, zázemí pro hudbu, konkrétně západní hudbu 20. století, mělo velice podobnou. Taktéž byla tato země ovlivněna socialismem, který sebou nesl například nesvobodu a přísnou cenzuru. 80. léta stejně jako v dalších státech východního bloku pomalu naznačovala rozpad Sovětského svazu. Po roce 1989 a poté 1993, kdy se Slovensko osamostatnilo, se začala jeho hudební scéna naplno svébytně rozvíjet. Do dnešní doby na metalovém poli působí několik skupin z 80. let, jako je hard rock-metalová Tublatanka, Metalinda nebo death metalový Dementor. V současnosti je na tomto území mnoho více či méně známých metalových skupin. Komplikace nastávají, pokud se posluchač snaží najít převážně ženské skupiny. Co se týče formací, kde je alespoň ženské zastoupení, je situace o mnoho lepší.

V roce 1991 vznikla v Trenčíně hudební skupina Depresy, hrající death-black metal a žena zde není na postu zpěvačky, ale klávesistkou, která dotváří temnou atmosféru jejich hudby. Podařilo

se jim hrát na festivalech jako je Brutal Assault, Bloodfest a další.³³Folk-black metalové Lunatic Gods mají ve svých řadách hned dvě ženy. Houslistku s pseudonymem Evalia a klávesistku Mhayitzu. Tato skupina pochází z města Martin a vznikla v roce 1993. V celku velké popularitě se těší seskupení z hlavního města Galadriel, kteří se zformovali v roce 1995. Jedná se o gothic-doom metal a jejich první album vyšlo v roce 1997. Počátky však sahají už do roku 1995. Figuruje zde zpěvačka Soňa „Witch“ Kozáková, která využívá klasického zpěvu, který se střídá s growlingem druhého zpěváka a basového kytaristy zároveň. Gothic-groove metalové Erratum pocházejí také z Bratislavy. Na postu zpěvačky se v jedné době vystřídal několik žen. Stěžejní však byly pro uskupení dvě, a to zpěvačka Adriana a Dasha. Zástupcem symfonického metalu z Nitry je od roku 2015 skupina Symfobia se dvěma zpěvačkami Erikou Strečkovou a Petrou Hasarovou. Těm se podařilo dokonce vystoupit na jednom pódiu s finskými Nightwish. Jmenované skupiny jsou na Slovensku na předních příčkách oblíbenosti a poslechovosti mezi metalovými fanoušky.

---

³³ Depresy. Bandzone [online]. Praha: Bandzone, 2018 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://bandzone.cz/depresy?at=info>

Závěr

Hlavním cílem této kvalifikační práce bylo ve svém obsahu pojmout celý vývoj heavy metalu a současně se zaměřit na ženské hudebnice, které se podílely na jeho formování. Konkrétně od jeho vzniku, přerodu do nových verzí, tedy subžánrů, až po jeho nové současné podoby. Všechny tyto zmíněné děje jsem zamýšlela pojmout chronologicky a nalézt ke každému postupně rozvíjejícímu se subžánru ty nejzásadnější umělce a hybatele. Zároveň tyto podžánry charakterizovat a seznámit čtenáře s jejich historií.

Hudební styl heavy metal začal psát svou bohatou historii na konci šedesátých let 20. století. I když se zdálo, že jde v tomto období pouze o vývojovou odnož rocku, stal se z něj postupem času svébytný žánr. Jeho název mu byl přidělen hudebními kritiky, kteří se jej pokoušeli slovně definovat a pochopit. Od hard rockových předků jako byli Deep Purple a Led Zeppelin se odštěpili ještě více tvrdší interpreti v čele s anglickými Black Sabbath, kteří se pro metalovou hudbu stali důležitým milníkem. Na tyto základní pilíře poté navázala Nová vlna britského heavy metalu, která v sobě snoubila hard rock s prvky punku. Postupně se začaly objevovat stále nové odnože heavy metalu, které se od sebe více či méně výrazněji lišily. Glam, speed, power, thrash, death a mnohé další metalové odnože spolu vytvořily jakousi vývojovou řadu, která se rozrůstá i v současnosti. Takovýmto příkladem může být kawaii metal.

I přes to, že je metalová hudba mnohými považována za mužskou výsadu, ženské interpretky zde sehrály a sehrávají velkou roli. Dokázaly se v tomto žánru plně asimilovat a vydobýt si pevné postavení, i když se tomu tak na počátku nemuselo zdát. Postupně se začaly stávat součástí a následně i tvářemi metalových skupin. Hudební celky, které byly tvořeny pouze z žen se staly častější. Stále jsou ale většinou posluchačů považovány za nevšední úkaz. Pokud se ale čtenář pokusí nahlédnout na problematiku podrobněji zjistí, že tomu tak úplně není. Po dobu historie metalu si v něm ženy úspěšně obhájily svá místa jak na poli hudebním, tak skladatelském.

Předchozí dva odstavce textu jen velmi stručně shrnují ty nejzásadnější poznatky mé práce. Jednotlivé cíle, které jsme si vytyčila v úvodu práce, jsem se snažila bezezbytku naplnit. Každá kapitola si kladla za cíl zachytit jiný úsek z metalové hudby. Ať už to byla ranná historie, postupný vývoj, původ názvu heavy metal, subkultura či ženský element v metalu, dohromady však utváří ucelenou práci, která se snaží pochopit heavy metal jako celek. Ve všech těchto kapitolách jsem se snažila o sepsání informací co nejsrozumitelněji a nejobjektivněji, i když to bylo často s ohledem na mou zainteresovanost v některých úsecích těžké. Obzvláště v poslední

souhrnné kapitole pro význam žen v metalu jsem zúročila své vlastní zkušenosti. Při koncertech s kapelou mi totiž bylo umožněno se s mnohými zmíněnými ženskými skupinami seznámit a sledovat je při výkonech. Měla jsem i myšlenku uskutečnit s nimi rozhovory, aby podaly výpověď o jejich názoru na ženy na metalové scéně. Ovšem došla jsem k závěru, že by to bylo vhodnější u textu zaměřeného primárně a pouze na zmiňované ženské téma. Zajímavým se pro mě stal i pohled na ženy v kontextu slovenského metalu. Nejen tím, že se mi nepodařilo najít žádnou čistě dívčí slovenskou metalovou skupinu, ale i tím, že se zde ženy jako hudebnice většinou objevují v hudebních skupinách, které se věnují těm nejtemnějším metalovým odnožím.

I přesto, že existují mnohé monografie a encyklopedie zabývající se metalovým světem, často jde o texty cizojazyčné nebo o překlady. Proto bych se ráda připojila ke studentům, jež kvalitně zpracovali metalovou tematiku a přispěli svou prací ke zmapování nepřilíš mainstreamového hudebního stylu i v našem českém prostředí. Přínosem je bezesporu zaměření práce, jelikož takto orientované jsou zdroje jen velmi málo. Výhodou může být i množství údajů, které kvalifikační práce pojímá. Text podává čtenáři základ, na němž může dále stavět a sám otevírat jednotlivá podtémata více do hloubky.

Použité zdroje

Literatura

BASHE, Philip. *Heavy metal thunder: the music, its history, its heroes*. New York: Doubleday, 1985, 213 s. ISBN 0-385-19797-7.

DORŮŽKA, Lubomír a Petr DORŮŽKA. *Panorama populární hudby 1918/1978: aneb Nevšední písničkáři všedních dní*. Praha: Mladá fronta, 1981, 284 s. Máj, 371.

GROW, Kory a Michael TILIÁN, HEJNÝ, Petr, ed. *Heavy metal: Od hard rocku až po extrémní metal*. Praha: Slovart, 2012, 280 s. ISBN 978-80-7391-662-6.

CHRISTIE, Ian a Lenka FENCLOVÁ. *Ďáblův hlas – Heavy metal: kompletní historie pro znalce*. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2010, 402 s. ISBN 978-80-7381-723-7.

OBRECHT, Jas, ed. *Masters of Heavy Metal*. New York: Quill/A Guitar Player Book, 1984, 191 s. ISBN 0-688-02937-X.

POLEDŇÁK, Ivan. *Úvod do problematiky hudby jazzového okruhu*. 2. nezměněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 231 s. ISBN 80-244-1256-X.

POPOFF, Martin. *Black Sabbath: biografie*. Plzeň: Nava, 2009. ISBN 978-80-7211-327-9.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

WEINSTEIN, Deena. *Heavy metal: a cultural sociology*. New York: Lexington Books, 1991, 331 s. ISBN 0-669-21837-5.

WILKINSON, Paul a Jaroslava KOČOVÁ. *Rat Salad: Black Sabbath, klasická léta 1969-1975*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-296-6.

Elektronické knihy

HERRON-WHEELER, Addison. *Wicked Woman: Woman in Metal from the 1960's to Now* [online]. California: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014, 108 s. [cit. 2017-11-17]. ISBN 1501021079. 978-1501021077.

Články

ČAPEK, Robert. *Charlotte Wessels: Ušní průplach*. Spark: Rock magazine. Praha, 2016, 25(8), s. 39.

HOSPŮDKOVÁ, Hana. *Žena na extrémní scéně: Chromozom X v akci* (5. část). Spark (příloha Holocaust Nightmare): Rock magazine. Praha: Spark Rock, 2013, 22(5), s. 8.

JAKUBEC, Radim. *Punk ve světě: původ, historie a vývoj* [online]. 9. 2. 2008, s. 1-2 [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: http://www.punkhudba.wz.cz/Punk_soubory/punk_ve_svete.pdf

PETRIČKO, Jan. *Historická studna: Drsné dámy zjemňují chuť*. Spark: Rock magazine. Praha: Spark Rock, 2012, 21(11), s. 90

PETRIČKO, Jan. *Gotika: Temné dušetrěsení a věčná láska až za hrob*. Spark: Rock magazine. Praha: Smile music, 2017, 26(10), s. 61.

VÍTEK, Tomáš. *Orphaned Land: Všichni jsme lidé*. Spark: Rock magazine. Praha: Spark Rock, 2015, 24(4), s. 84.

Filmové dokumenty

Heavy Metal: Tvrdší než život [Heavy Metal: Louder Than Life] [dokumentární film]. Režie Dick Carruthers. Velká Británie, 2006.

Metal: A Headbanger's Journey [dokumentární film]. Režie Sam Dunn, Scot McFadyen. Kanada, 2005.

Web

GALBRAITH, Patrick. *Map of Metal* [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://mapofmetal.com>

Bandzone.cz: žijeme hudbou [online]. Praha: Bandzone, 2018 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://bandzone.cz/>

Hellblazer a Morrigan. *Encyclopedia metallum: The metal archives* [online]. c2002-2018 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://www.metal-archives.com>

Metaladies: all-female metal bands [online]. c2008-2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://www.metaladies.com/>

Orbis Metallum [online]. Vizovice, c2007-2018 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://www.metallum.cz/>

Spark: Rock magazine [online]. Praha: SMILE Music, 2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://www.spark-rockmagazine.cz/>

VAN POORTEN, Rita a Toine VAN POORTEN. *Metal maidens* [online]. [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <http://www.metalmaidens.com/>

Webové stránky

Black Sabbath: *history. Black Sabbath* [online]. Texas: BubbleUp, LLC., 2012 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <http://www.blacksabbath.com/history.html>

Depresy. *Bandzone* [online]. Praha: Bandzone, 2018 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://bandzone.cz/depresy?at=info>

Girlschool: Biography. *Girlschool Official Website* [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <http://www.girlschool.co.uk/bio.htm>

HRABALIK, Petr. *Bigbít – Internetová encyklopedie rocku: Jak to vlastně s tím heavy metalem je?* Česká televize [online]. c1996-2018 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/clanky/104-jak-to-vlastne-s-tim-heavy-metalem-je/>

Lunatic Gods. *Bandzone: žijeme hudbou* [online]. Praha: Bandzone, 2018 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://bandzone.cz/lunaticgods?at=info>

Queen news. Brian May: The Official Brian May Website [online]. Tenerife, c2017, 27. 2. 2011 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://brianmay.com/queen/queennews/queennews.html>

The Agony: Kapela. *The Agony: All-Female Heavy Rock* [online]. [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <http://www.theagony.cz/cz/band.html>

5 českých metalových stop v zahraničí, které mají zvuk. *Spark: Rock magazine* [online]. Praha: Smile Music, 2015 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <http://www.spark-rockmagazine.cz/5-ceskych-metalovych-stop-v-zahranici-ktere-maji-zvuk>